

TROMSØ 02.02.2006

SÅRBUNNSOPTIMALISERING

FOKUS PÅ NEKROSE, INFEKSJON, FUKTBALANSE OG EPITELINNVEKST

MARCUS GÜRGEN

OVERLEGE

SÅRPOLIKLINIKKEN / KIRURGISK AVDELING

SØRLANDET SYKEHUS HF

FLEKKEFJORD

KRONISK SÅR

HUDSKADE

LOKALE OG SYSTEMISKE FAKTORER

LOKAL ISCHEMI
VEDVARENDE BAKTERIELL BELASTNING
DANNELSE AV NEKROSER / VEVSNEDBRYTING
GJENTAGENDE TRAUMA

FORLENGET INFLAMMASJONSFASE
STIMULERING AV MAKROFAGER OG NØYTROFILE
GRANULOCYTTETTER I SÅRBUNNEN

NEDBRYTING AV EXTRACELLULÆR MATRIX
•FORHINDRER CELLEMIGRASJON
•FORHINDRER CELLESAMMENSLUTNING
•REDUSERER VEKSTFAKTORER

AKTIVERING AV MAKROFAGER MED FRIGIVELSE
AV CYTOKINER

ØKT AKTIVITET AV MMP - UBALANSE MMP / TIMP + α 1PI

TNF α / IL 1 β

SÅRBUNNSOPTIMALISERING

TISSUE

INFECTION

MOISTURE

EPITHEL

T

I

M

E

NEKROSE

INFEKSJON

FUKTIGHET

SÅRKANTENE

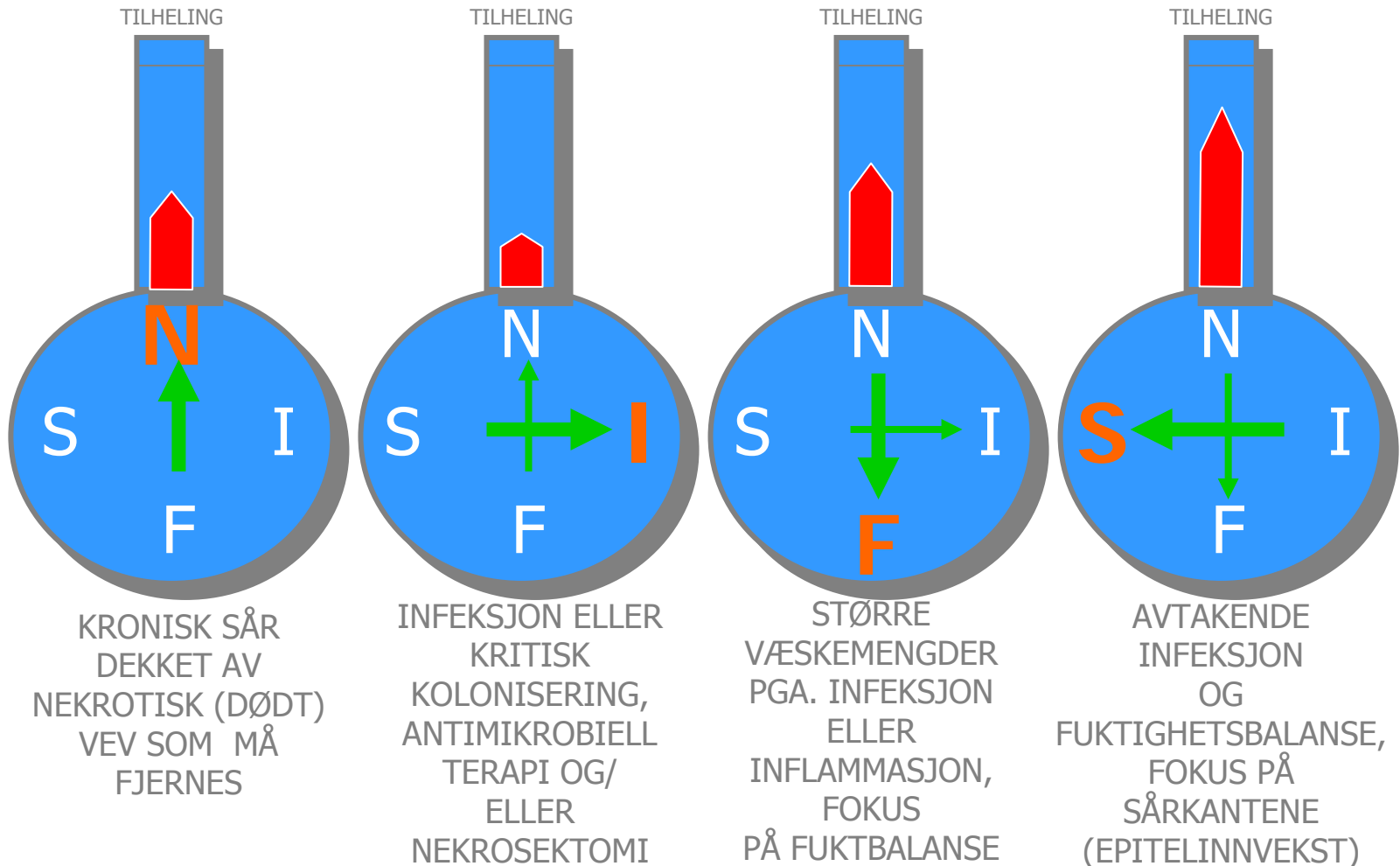
N

I

F

S

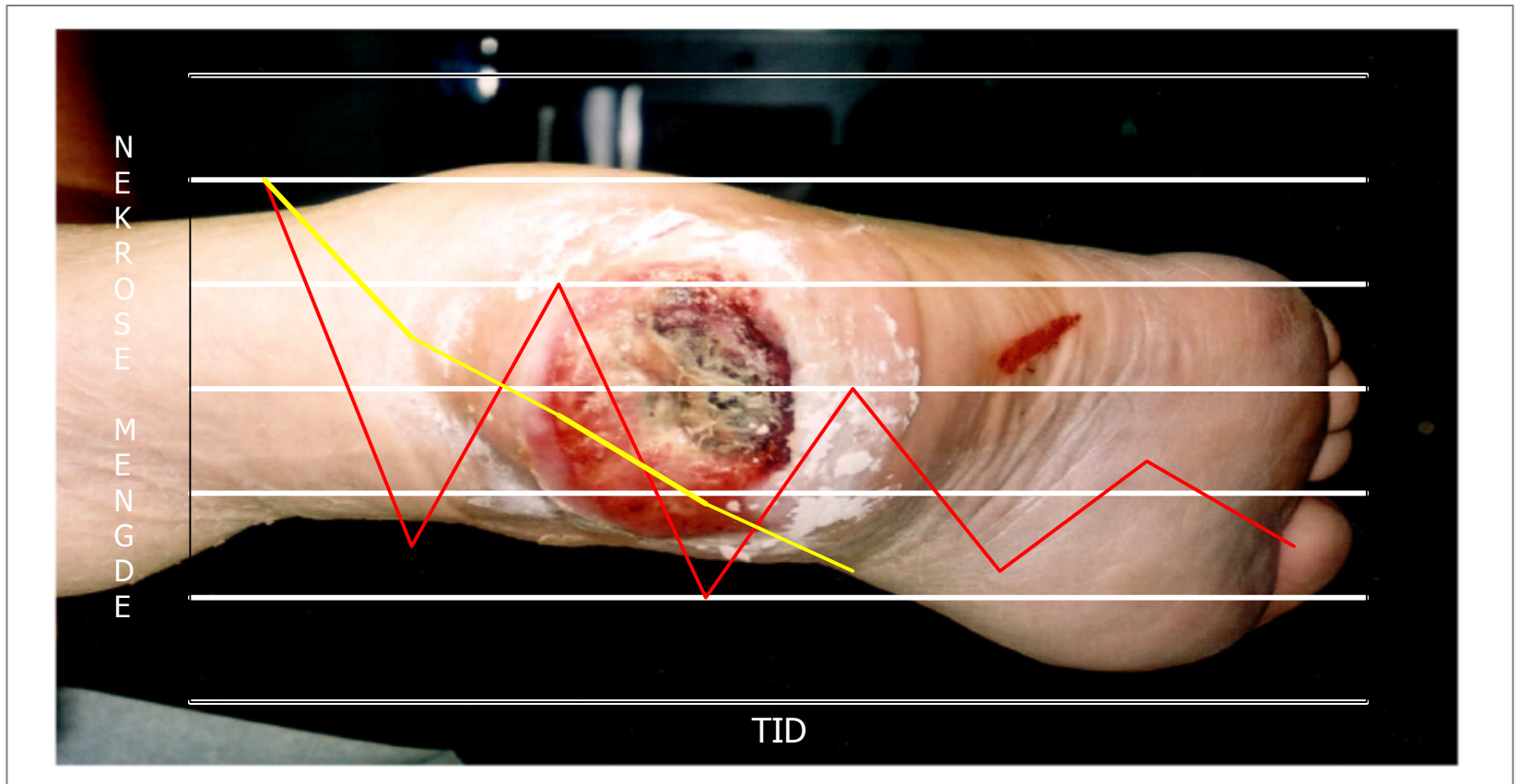
SÅRBUNNSOPTIMALISERING

NEKROSER

- Hva skjer under / etter nekrosektomien?
- Fjernelse av ikke-vaskularisert vev
- Reduksjon av antall bakterier
- Reduksjon av antall gamle celler
- Reduksjon av den cellulære belastningen
- Stimulering av tilhelingsprosesser

KONTINUERLIG NEKROSEKТОMI

INFEKSJON

RESULTATER FRA 100 PASIENTER MED KRONISKE SÅR
SØRLANDET SYKEHUS FLEKKEFJORD HF 2003/04

SPECIES	%
Staphylococcus aureus	52,6
Pseudomonas aeruginosa	9,0
β -hemolytiske streptokokker gr. B	7,7
Enterococcus	7,7
Gram-negativ blandingsflora	6,4
Gram-negative staver	2,6
Bacteroides fragilis	2,6
Enterobacter cloacae	2,6
Serratia marcescens	2,6
Proteus mirabilis	1,3
Burkholderia cepac.	1,3
Acinetobacter sp.	1,3
β -hemolytiske streptokokker gr. A	1,3
E. coli	1,3

KONTAMINASJON

BAKTERIER FINNES I ALLE KRONISKE SÅR –
FORMERER SEG IKKE, KORTVARIG
FOREKOMST, SKADER IKKE VERTEN

KOLONISERING

BAKTERIER FORMERE SEG I VEVET, MEN SKADER IKKE
VERTEN – TIL DELS SYMBIOTISK FORHOLD TIL
VERTEN, FREMMER MULIGENS TILHELING

KRITISK KOLONISERING

ØKT ANTALL BAKTERIER I OVERFLADISK KOMPARTIMENT
SUBTILE TEGN PÅ INFEKSJON – LOKAL IMMUNREAKSJON?
OVERGANG FRA KOLONISERING TIL INFEKSJON? OVERGANG TIL
INFLAMMASJON / KRONISK SÅR?

INFEKSJON

BAKTERIER FORMERER SEG OG INVADERER VEVET – IMMUNFORSVARET
SVIKTER – BAKTERIENE SKADER CELLENE – IMMUNOLOGISK REAKSJON HOS
VERTEN MED SYSTEMISKE TEGN PÅ INFEKSJON

$$\text{INFEKSJON} = \frac{\text{ANTALL ORGANISMER} \times \text{VIRULENS}}{\text{VERTENS MOTSTANDSKRAFT}}$$

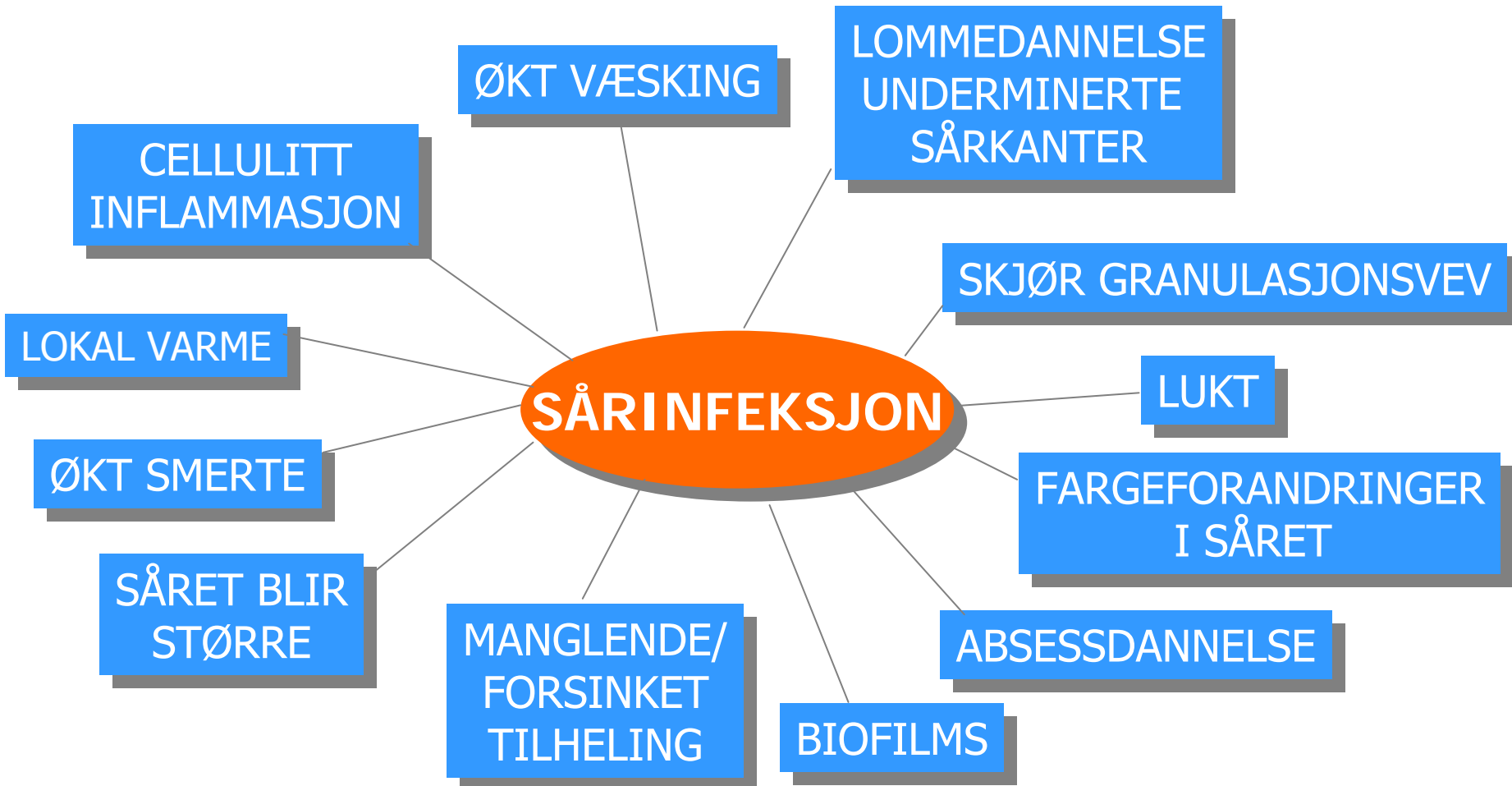
G
R
O
R

G
R
O
R

I
K
K
E

SÅRINFEKSJON - KRITERIER

BEHANDLING INFEKSJON

OVERFLADISK

LOKAL TERAPI
MED SØLV / JOD

- Gror ikke
- Økt væsning
- Hypergranulasjon
- Misfarget granulasjonsvev
- Noen nye nekroser
- Lukt

DYP

SYSTEMISK
BEHANDLING

- Lokal varme
- Smerte
- Cellulitt > 2 cm
- Kontakt med ben
- Nekroseutvikling
- Streptokokker gr.A

INFEKSJON

HØYT ANTALL MIKROORGANISMER
INFLAMMASJON
↑ CYTOKINER
↑ PROTEASEAKTIVITET
↓ VF-AKTIVITET

NEKROSEKTOMI – LOKAL/SYSTEMISK ANTIBAKTERIELL BEHANDLING
– ANTIINFLAMMATORISK TERAPI - PROTEASEINHIBISJON

REDUSERT ANTALL MIKROORGANISMER
KONTROLL AV INFLAMMASJONEN
↓ CYTOKINER
↓ PROTEASEAKTIVITET
↑ VF-AKTIVITET

FUKTIGHETSBALANSE

- SEN TILHELING
- MYE EKSUDAT
- FOR FUKTIG MILJØ
- MASERASJON-VEVSSKADE
- LEKKASJE - LUKT

- SEN TILHELING
- INGEN EKSUDAT
- INGEN EPITELINNVEKST

FREMME
GRANULASJON
OG EPITELISERING

FUKTIGHETSBALANSE

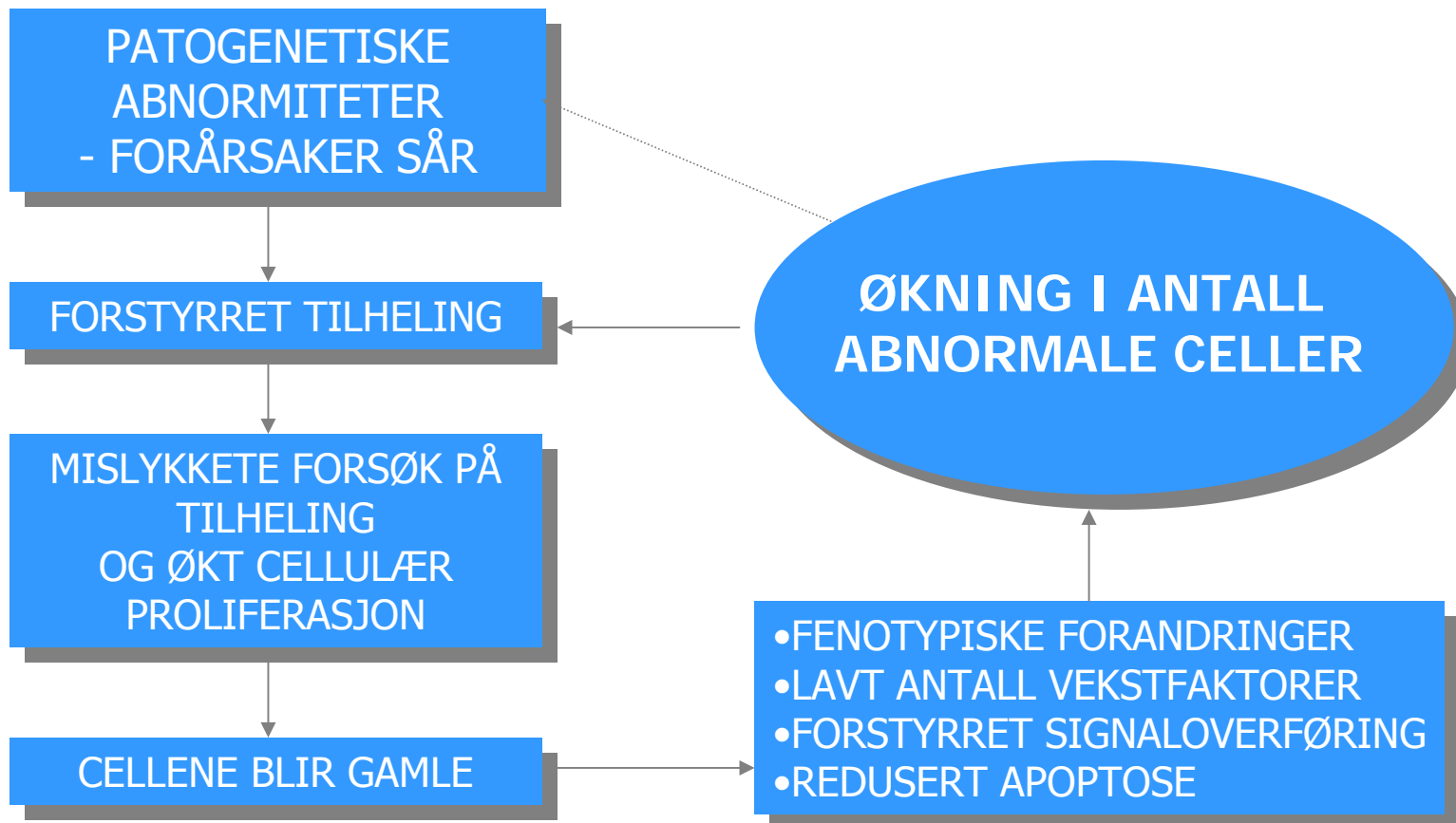
- Fuktig sårbehandling – prinsippet kjent i snart 50 år – viten fra behandling av akutte sår
- Fuktig sårbehandling fører ikke til flere infeksjoner
- Hvorfor det fungerer med fuktig sårbehandling er fortsatt uklart – væske fra akutte sår stimulerer in-vitro fibroblaster, keratinocytter og endotelceller – væske fra kroniske sår hemmer cellproliferasjon og angiogenese, samt at den inneholder store mengder MMP
- Teori av "growth factor trapping" (Schultz, Sibbald, Falanga 2003) forårsaker økt cytokinaktivitet – fører til patogene abnormiteter
- Fuktig sårbehandling regulerer eventuelt slike abnormiteter

FUKTIGHETSBALANSE

- Bandasje
- Kompresjon
- Elevasjon
- Behandling av evt. infeksjon
- Nekrosektomi
- Topical negative pressure
- QoL

CELLULÆR FEILFUNKSJON

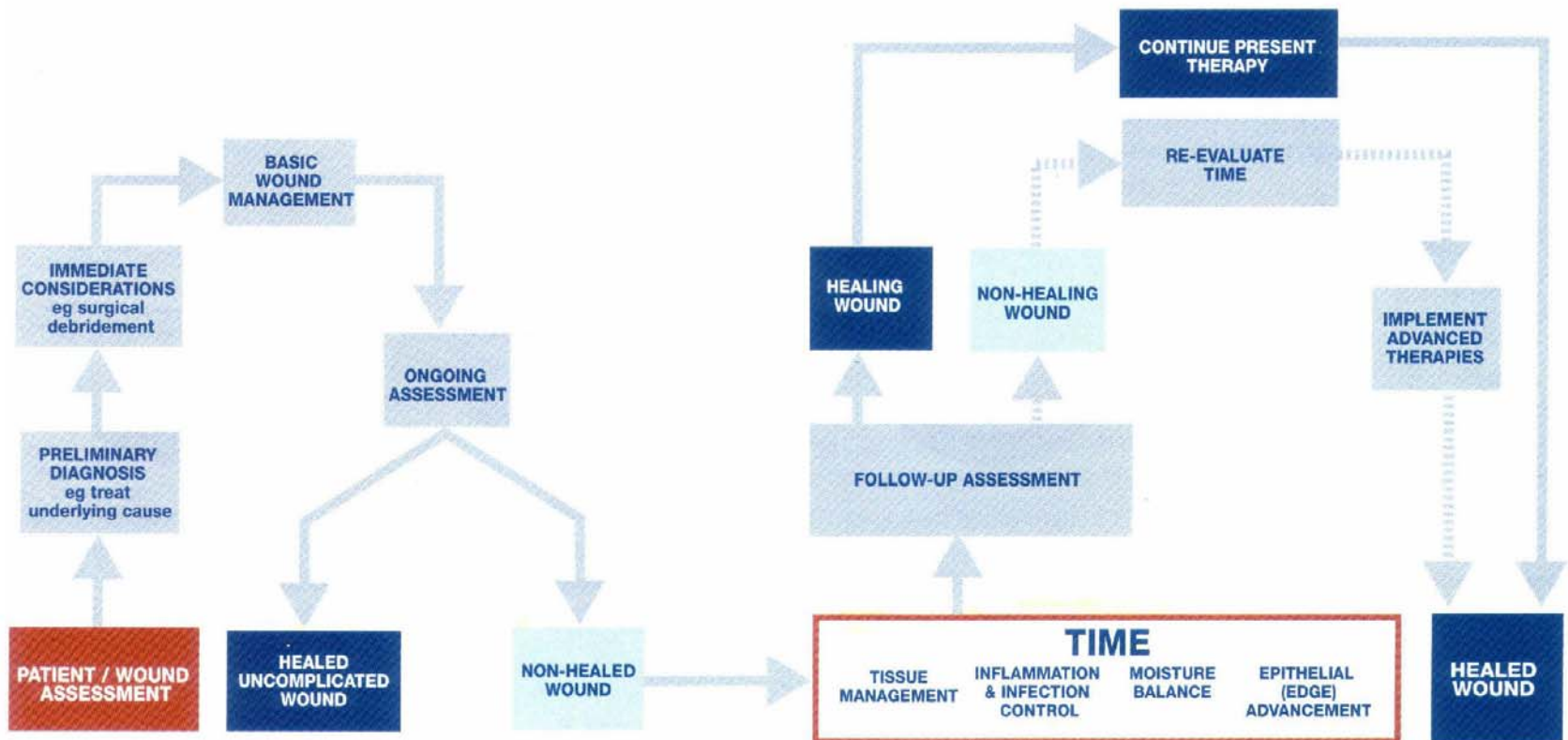

MANGLENDE EPITELISERING

- Kan måles: %-reduksjon i sårets areal skiller helende fra ikke-helende sår
- Terapi:
- Fjernelse av nekroser / hyperkeratoser osv. i sårkantene
- Hudtransplantat
- Bioaktive bandasjer som protease-modulerende matrix og hyaluronsyrep preparater
- Vekstfaktorer isolert av pasientens eget blod
- Vekstfaktorer (f.e. PDGF)
- Hudsubstitutter laget av fibroblast-/keratinocyttkulturer

SÅRBUNNSOPTIMALISERING

100-SÅR-PROSJEKT

- Prospektiv observasjonsstudie / case serie
- Dokumentasjon av 100 pasient forløp med fokus på:
  - Diagnose
  - Behandlingsvalg
  - Behandlingsprosess
  - Varighet
  - Resultater
  - Kostnader
- Definisjon "kronisk sår": alder ≥ 4 uker
- Endpoint: fullstendig epitelisering

100-SÅR-PROSJEKT

- 64 kvinner, 36 menn
- Alder 21 år – 94 år , gjennomsnitt $74,6 \pm 13,4$
- 100 pasienter med 128 sår, 17 pasienter > 1 sår (maks. 4 sår)
- 18 forskjellige sårdiagnoser
- Behandlet 01.03.2003 – 30.09.2004
- 11 pasienter døde uten at behandlingen kunne avsluttes
- 2 av disse døde av septiske komplikasjoner som følge av trykksår grad III
- 80 pasienter behandlet kun på poliklinikk

DIAGNOSER

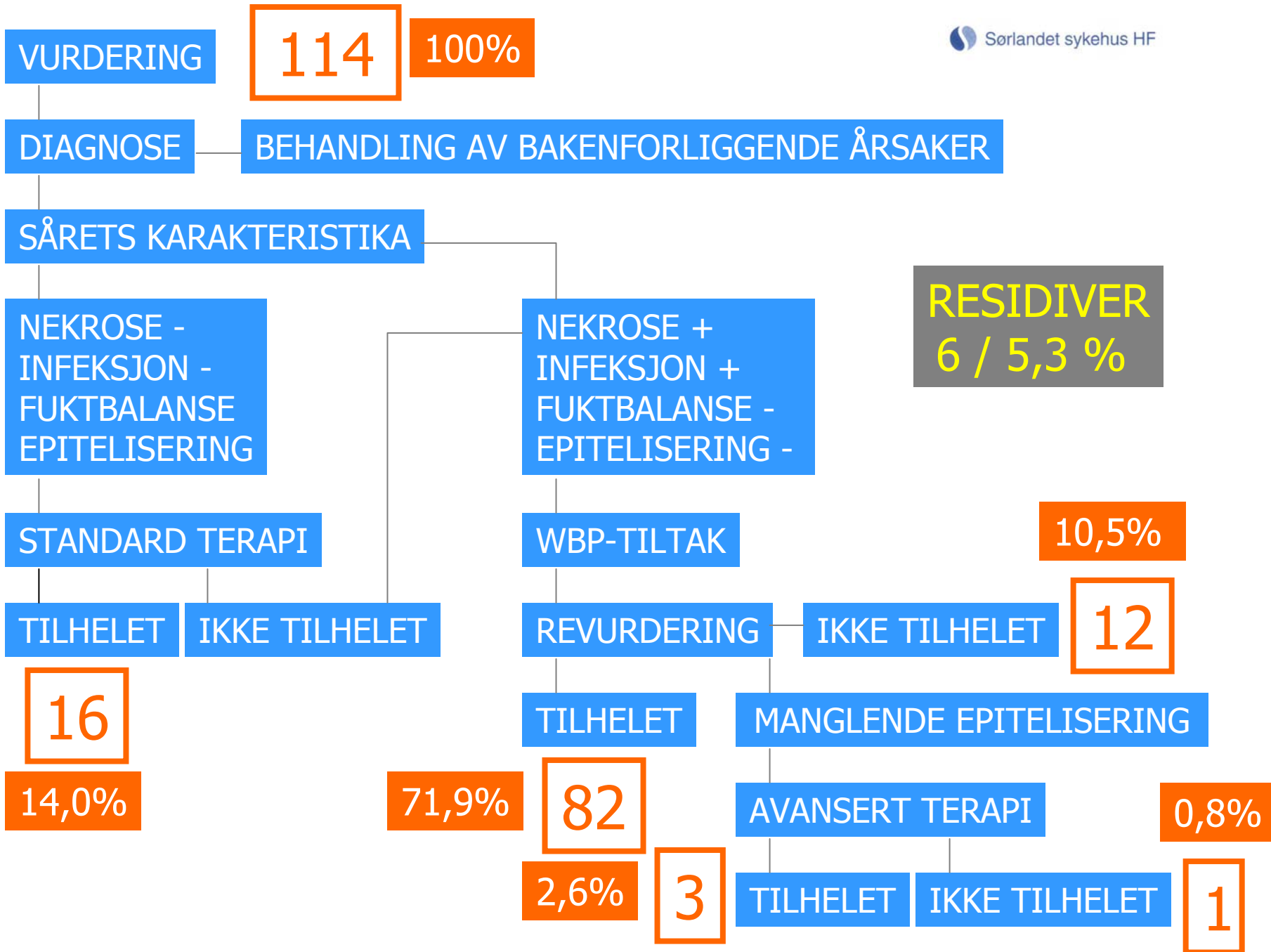
• Diabetiske sår	21
• Trykksår	20
• Venøse ulcera	16
• Traumatiske sår	10
• Arterielle sår	8
• Blandingssår	8
• Hudsykdommer	9
• Postoperative sår	2
• Annet	6

• Hudkreft	2
• Pyoderma gangrenosum	2
• Vaskulitt	2
• Bulløs pemfigoid	1
• Epidermiolysis bullosa	1
• Dermatitt	1

• Stråleskade	2
• Hydroxyurea behandling	1
• Hydrostatisk sår	1
• Sinus pilonidalis	1
• Fjesingstikk	1

100-SÅR-PROSJEKT

N	69,2% nekrotiske sår	<ul style="list-style-type: none"> •2,3 % kun autolytisk nekrosektomi, ellers kombinasjoner •Debridement: 79,0% kirurgiske nekrosektomier, 21% høytrykksspyling •88,4% nekrosektomier poliklinisk, 11,6% på operasjonsstua
I	23 % systemisk antibiotika	<ul style="list-style-type: none"> •30,4% av pasienter som fikk AB hadde diabetiske fotsår •7 pasienter med osteomyelitt / kontakt med ben •26 pasienter fikk lokal antimikrobiell behandling med sølv/jod
F	Vanlig med flere tiltak i kombinasjon	<ul style="list-style-type: none"> •Mikrobiell kontroll: 32 pasienter •Kompresjon: 28 pasienter •Nekrosektomi: 41 pasienter •Supraabsorberende bandasjer: 11 pasienter •Immunsuppresjon: 5 pasienter
S	25% sår uforandret eller større etter 4 uker	<ul style="list-style-type: none"> •34,4% av alle sår •"Avansert" behandling hos 4 pasienter (3 proteaseinhibitor, 1 hudtransplantasjon)

RESULTATER

TILHELET INNEN UKE.....	4	8	12	16	24	>24	IKKE TILHELET	MEAN (UKER)
ALLE	22 (19,2%)	44 (38,4%)	58 (50,7%)	70(61,2%)	81 (70,7%)	20 (17,5%)	13 (11,4%)	13,1
DIA	6 (26,1%)	8 (33,9%)	11 (46,9%)	14 (60,2%)	16 (68,9%)	5 (21,7%)	2 (8,6%)	11,3
TRYKK	7 (28,0%)	13 (52,0%)	17(68,0%)	20 (80,0%)	23 (92,0%)	2 (8,0%)	-	9,0
VEN	1 (6,6%)	6 (39,9%)	-	8 (53,2%)	9 (59,8%)	5 (33,3%)	1 (6,6%)	17,1
TRAUM	3 (30,0%)	6 (60,0%)	8 (80,0%)	-	10 (100%)	-	-	9,0
ARTER	-	-	1 (12,5%)	2 (25,0%)	4 (50,0%)	1 (12,5%)	3 (37,5%)	17,6
BLAND	-	3 (27,2%)	5 (45,4%)	-	-	2 (18,1%)	4 (36,4%)	13,0
HUD	5 (55,5%)	6 (66,6%)	-	-	-	3 (33,3%)	-	23,4
P-OP	-	-	1 (33,3%)	-	-	2 (66,6%)	-	28,3
ANNET	-	2 (22,2%)	-	5 (55,5%)	6 (66,6%)	-	3 (33,3%)	9,6

DISKUSJON

KANTER ET AL. EXPECTED RATES FOR CHRONIC WOUNDS. *WOUNDS* 12(6):155-158, 2000

ANTALL UKER MED "GOOD WOUND CARE"	VENØSE SÅR (N=280/16)		NEVROPATISKE DIABETESSÅR (N=568/21)	
4	12 % HEALED	6,6	-	26,1
8	28	39,9	16	34,7
12	45	-	24	47,7
16	56	52,2	28	60,7
20	63	-	33	-
24	68	60	-	69,5

ENNIS ET AL.
2004
WOUNDS

KOMMUNAL SÅRPLEIE VS. 2 SÅRPOLIKLINIKKER TILKNYTTET SYKEHUS ALLE TYPER SÅR
PROSPEKTIV STUDIE, 1406 (100) PASIENTER

73% (87,2%)
TILHELINGSRATE
KORTERE TID TIL TILHELING OG RASKERE EPITELISERING AV SÅR
BEHANDLET PÅ SYKEHUS-POLIKLINIKK

p<0,0005

KONKLUSJON

- Sårbunnsoptimalisering er et dynamisk konsept – 4 patofysiologiske abnormiteter i sår identifiseres og behandles etter moderne sårbehandlingsprosedyrer
- Sårbunnsoptimalisering forutsetter en helhetlig vurdering og behandling av sårpatienten også mtp. systemiske faktorer
- Den største utfordringen for behandleren er å finne ut om hvilken behandlingsstrategi som bør velges og når den skal settes i gang
- Målet er raskere tilheling av kroniske sår

TUSEN TAKK...

... TIL SMITH & NEPHEW FOR STIPENDET!

